

Nyliberalism i engelsk version

Liberalismen framställes i de engelska programskrifterna som en från socialism och konservatism klart skild åskådning. Dess mål förklaras vara "att skapa möjlighet för män och kvinnor att bli självbestämmande, ansvariga människor". Socialismen, hävdas det, vill forma en samhällsordning som ger välstånd och trygghet, men förkväver den enskildes handlingsfrihet och gör människan till ett redskap för staten. Det konservativa partiet beskrivs som "en död center, vilken inte strävar att vare sig utvidga eller begränsa den vanliga människans möjligheter, utan håller fast vid det bestående med en tendens att verka till de besuttnas fördel". Liberalerna är det verkliga vänsterpartiet, heter det i det inledande kapitlet av "The Unservile State".

Det är stora ord. Men det måste erkännas att de liberala skrifterna i sina konkreta krav visar en märklig vilja att göra allvar av de allmänna deklARATIONERNA, att man här finner en betydande grad av obundenhet, reformvilja och hänsynslös radikalism.

Ett nyckelord i resonemanget är distributism, det ord med vilket den snarast konservative Hilaire Belloc kännetecknade sin utjämnings- och fördelningssideologi. För att ge "möjlighet" åt alla — lika möjligheter, till skillnad från jämlikhet — krävs utjämnning i skilda hänseenden. Ett sådant område är uppfostran; då den engelska liberalismen kräver likställighet på denna punkt är den emellertid inte originell, utan ger uttryck åt en ordinär radikal ståndpunkt. Inte heller är dess ställningstagande till frågan om inkomstutjämnning genom beskattning och socialpolitik särpräglad. En sådan utjämnning anses vara, eller åtminstone ha varit, av värde, men man utgår från att betydande inkomstskillnader måste finnas och att behovet att begränsa dessa skillnader minskar med det allmänna välståndets stegring. En viss minimiinkomst bör måhända garanteras av staten, och den nuvarande socialpolitiska

ordningen bör i stort sett bibehållas; däremot är det obehövt att ytterligare beskära de högre inkomsterna, i den mån dessa inkomster bygger på arbete. Allt eftersom inkomsterna stiger blir behovet av statliga utjämningsåtgärder mindre; socialpolitiken kan i en framtid begränsas, därför att människorna blir i stånd att sörja för sina egna behov. Här erinrar den liberala linjen närmast om den ståndpunkt som i Sverige drives av högern. De sociala tjänsterna blir kanske inte alltid behövliga, skriver Grimond; "då reallönerna stiger blir människorna mer och mer i stånd att ordna sina egna pensioner". Frågan om inkomstutjämnning — utom när det gäller arbetsfri inkomst — kommer alltså enligt denna tankegång att successivt förlora i aktualitet och betydelse.

Det originella i den liberala förkunnelsen ligger på ett annat plan: egendomsfördelningen. Även här återfinnes synpunkter som i Sverige särskilt drivits av högern — att flera människor måste bli ägare — men denna grundsyn utvecklas med helt annan skärpa än inom andra "borgerliga" partier i och utanför England.

I båda de liberala programskrifterna slås fast att en betydande inkomstutjämnning ägt rum, men att egendomsfördelningen inte undergått större förändringar. Enligt en refererad beräkning ägde före första världskriget de 5 procenten rikaste omkring 87 procent av allt privat kapital; efter andra världskriget hade denna andel sjunkit, men blott till 72 procent. Fortfarande är alltså egendomskoncentrationen mycket stark; en annan uppgift visar att den fattigare halvan av befolkningen äger blott 3 procent av kapitalet.

Detta förhållande strider enligt de liberala författarna mot principen om möjligheter, någorlunda lika möjligheter, för alla. Det är också en orsak till motsättningar och missnöje. "Det är knappast för mycket sagt att det mesta av den sociala spänning som finns kvar i

England beror på den privata egendomens ojämna fördelning." En reform som krävs är en sträng och mera differentierad arvsbeskattning. Närmast synes man önska en uppdelning i arvsskatt och kvarlätenskapskatt av samma art som blivit så skarpt kritiserad i Sverige. Större arvslotter skall beskattas mer än mindre för att främja en jämnare egendomsfördelning; man synes också överväga om en viss gräns bör sättas för arvslotter över huvud.

Som en annan väg till jämnare inkomstfördelning rekommenderas åtgärder som leder till ett slags ekonomisk demokrati. Inköp av aktier eller andelar i enskilda företag bör främjas (genom skattepolitiken och på annat sätt) och samtidigt bör de anställda erhålla inflytande på företagets skötsel. I de flesta företag måste, förklarar en författare i "The Unservile State", de anställda

vara försäkrade om fyra ting: "Andel i vinsten; andel i företagets ledning genom konsultation; andel i egendomen genom någon form av delägarskap; andel i planeringen för framtiden genom någon form av representation i styrelsen." Enligt Grimond måste man komma därhän att arbetarna betraktar sig som arbetsgivare, inte bara som anställda, och att man förhandlar om chefslönen på samma sätt som om arbetslönerna.

Med dessa och andra kompletterande förslag anser sig de engelska liberalerna tillämpa principen om lika möjligheter för alla och därjämte finna ett hållbart alternativ till förstatligande och planhushållning; sedan väl de liberala reformerna genomförts skulle det bli naturligt att lämna det privata initiativet frihet inom mycket vida gränser. Det är högst osannolikt att partiet får politiska möjligheter att genomföra programmet och högst osäkert om programmet i ett sådant fall skulle visa sig möjligt att praktiskt realisera. Ostridigt är likväl att den engelska liberalismen här gjort en konstruktiv insats, skarpt kontrasterande mot den banalitet och oklarhet som präglar det mesta i samtidens politiska propaganda.